

2025-06-24

DNR: MIUN 2025/1177

Arbetsmarknadsdepartementet

a.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: a.iu@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet SOU 2025:35 Etableringsboendelagen - Ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända

(A2025/00455)

Mittuniversitetet har anmodats att yttra sig över rubricerad utredning och avger följande yttrande.

Sammanfattning

Mittuniversitetet instämmer i förslaget att stärka det kommunala inflytandet över hur fördelningen av nyanlända ska ske över landet. Ett stärkt kommunalt inflytande kan sannolikt förbättra integrationsprocesser för nyanlända i och med att nyanlända i högre utsträckning än idag kommer bosättas i kommuner som också önskar ett visst mottagande.

Mittuniversitetet menar att det är klokt att en enhetlig rätt till etableringsboende råder över hela landet. Även om det minskar det kommunala inflytandet så stärker det en likvärdig behandling av nyanlända och förbättrar sannolikt deras integrationsprocesser. Mittuniversitetet är däremot kritiskt till att etableringsboendens kvalitet inte preciseras. Analyser har visat att många nyanlända lever i undermåliga boendeförhållanden. Forskningen har påpekat att detta inverkar negativt på möjligheter till integration. Sådana krav bör preciseras och kommunernas efterlevnad av bostäders kvalitet behöver följas upp.

Mittuniversitetet instämmer i vikten av att kommunerna erbjuder nyanlända stöd att söka bostad efter tiden i etableringsboende. Det finns samtidigt risker

Kontakt

Telefon 010-142 80 00
Webb miun.se

Campus

Sundsvall Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall
Östersund Kunskapens väg 8, SE-831 25 Östersund

med att detta uppdrag inte genomförs tillräckligt grundligt och sker för sent i integrationsprocessen. För att säkerställa vikten av detta förordar Mittuniversitetet att schablonersättning för det tillkommande åtagandet justeras upp samtidigt som Länsstyrelsens uppföljningsarbete av kommunens insatser ges goda förutsättningar och följer enhetliga bedömningsgrunder.

Mittuniversitetet ser positivt på att utredningen särskilt beaktar barnperspektivet. Det finns starka skäl till att ge förtur åt ärenden där barn ingår samt att kommunal får överskridas för att beakta barns bästa. Samtidigt kvarstår farhågor för den långsiktiga bostadssituationen för barnfamiljer efter att rätten för etableringsboende upphört. Förslag för att minska riskerna för detta bör ges särskild hänsyn.

Yttrandet i sin helhet

Det är positivt att kommunerna får ökat inflytande över fördelningen av nyanlända. Forskning och erfarenheter visar på variationer i lokal integrationspolitik där vissa kommuner är tydligt mer motiverade än andra att skapa goda förutsättningar för nyanlända. Även om utredningen ser en potentiell risk i att vissa kommuner önskar ett mottagande större än deras kapacitet för långsiktig integration är Mittuniversitetets bedömning att det uttryck för kommunens ambition som detta signalerar mest sannolikt motsvaras av en ambitiös lokal integrationspolitik med ett långsiktigt mål om att bibehålla nyanlända i kommunen. En sådan politik kan kompensera för vissa andra brister, exempelvis en begränsad arbetsmarknad. Som tidigare analyser har påpekat riskerar alltför få mottagna i en kommun att påverka kvaliteten i mottagandet negativt, något som således talar för den föreslagna modellen. Det är samtidigt viktigt att notera att utredningens förslag kommer leda till en mer uppdelad mottagning av nyanlända än vad som tidigare varit gängse. Mot bakgrund av att den totala mottagningen till Sverige planeras vara lägre än historiska genomsnitt samt att det är sannolikt att ett inte obetydligt antal kommuner önskar ett nollmottagande, kan märkbara geografiska skillnader uppstå. Det är i sig inte nödvändigtvis ett problem men följderna bör utvärderas noggrant. Det blir viktigt att följa huruvida denna uppdelning påverkar möjligheten till god integration eller om det ger oönskade konsekvenser.

Det är bra att en enhetlig rätt till etableringsboende införs. Det är också positivt att denna rättighet inte förverkas om den nyanlände under en period arbetar eller studerar i en annan kommun och ordnar ett eget boende för detta ändamål. På samma sätt är det bra att möjligheten för en kommun att arrangera mottagandet i en annan kommun omöjliggörs. Utredningen föreslår däremot inga krav om etableringsboendens kvalitet. Myndigheter har i tidigare analyser pekat på hur bostäders kvalitet för nyanlända riskerar att vara otillräckliga. Många nyanlända lever i besvärliga boendeförhållanden i form av delade utrymmen, trångboddhet och i otrygga omgivningar. Forskningen om integrationsprocesser är tydlig med att ett tryggt och adekvat boende är en grundförutsättning för en lyckosam integration. Mittuniversitetet föreslår därför att krav ställs på kommuner att de anvisade nyanlända ges rimliga boendeförhållanden. Det är samtidigt viktigt att sådana krav följs upp. Med tanke på Länsstyrelsernas roll visavi kommunerna i frågor om bostadsförsörjning bör Länsstyrelserna åläggas att säkerställa att sådana krav tillgodoses.

Det är viktigt att kommunerna erbjuder nyanlända stöd att söka bostad efter tiden i etableringsboende. Mittuniversitetet menar dock att utformningen av stöden behöver följas noggrant. Ersättningen till kommunerna som föreslås är begränsad och borde justeras upp. Det tar sannolikt längre tid än vad utredningen beräknat att erbjuda nyanlända bra stöd i att söka boende. Det är också viktigt att nyanlända tidigt får stöd i att börja planera för sin framtida bosättning. Mittuniversitetet ser farhågor i att dessa insatser kommer skilja sig alltför mycket i sin utformning. Vissa frihetsgrader är nödvändiga för att möjliggöra anpassning till den näraliggande bostadsmarknaden men för att säkerställa att tillräckligt stöd ges borde ett system för uppföljning utarbetas. Det blir således viktigt att Länsstyrelserna får goda förutsättningar att följa upp kommunernas insatser. Skälet till vikten av en noggrann uppföljning är förekomsten av att vissa kommuner har försökt kringgå intentionerna med integrationspolitiken genom att utöva aktiv medverkan till bosättning i annan kommun. Tidigare analyser och forskning har fastslagit att det sistnämnda är ett utbrett problem i Sverige som missgynnar både den enskilda individen och de kommuner som blir föremål för det. Länsstyrelsernas uppföljning bör därför innefatta även förekomst av detta.

Mittuniversitetet ser positivt på att utredningen särskilt beaktar barnperspektivet. Sverige har antagit barnkonventionen vilket innebär att de förslag som planeras ska utformas i linje med vad som bedöms vara det bästa för barn. Det är därför bra att ärenden där barn ingår kan ges förtur i anvisningar, att kommunaltal kan få överskridas samt att barns rätt till etableringsboende inte är villkorad. Mittuniversitetet instämmer samtidigt med utredningens egen bedömning att det kommer vara särskilt svårt för barnfamiljer att, efter perioden i etableringsboende, finna eget boende. Det är av den anledningen bra att utredningen föreslår att förutsättningar på bostadsmarknaden beaktas i fördelningen av nyanlända men problematiken för barnfamiljers långsiktiga bosättning kan ändå kvarstå. Den kan förhoppningsvis lindras om fler barnfamiljer placeras i kommuner som är motiverade att ta emot nyanlända och i förlängningen erbjuda långsiktiga boendemöjligheter. Det bör därför övervägas att anvisningen av barnfamiljer endast sker till kommuner som önskar ett ökat mottagande. En sådan anvisning skulle eventuellt kunna villkoras med att kommunen också åtar sig att efter tiden med etableringsboende också erbjuda barnfamiljer en bostad. Ett annat problem som kan bli särskilt påtaglig för barnfamiljer är bostadens kvalitet. Trångboddhet och delade utrymmen kan inverka särskilt negativt för barn och deras skolgång. Det gör att etableringsboendes kvalitet särskilt behöver preciseras samtidigt som kommunernas efterlevnad följs upp.

Föredragande och beslut

Beslut i detta ärende har fattats av rektor Anders Fällström efter föredragning av docent Gustav Lidén. Närvarande vid den slutliga behandlingen av ärendet har samordnare Anna Haeggström varit.

Sundsvall 2025-06-24

Anders Fällström, rektor
Signeras digitalt via EduSign

Signature page

This document has been electronically signed
using eduSign.

eduSign